

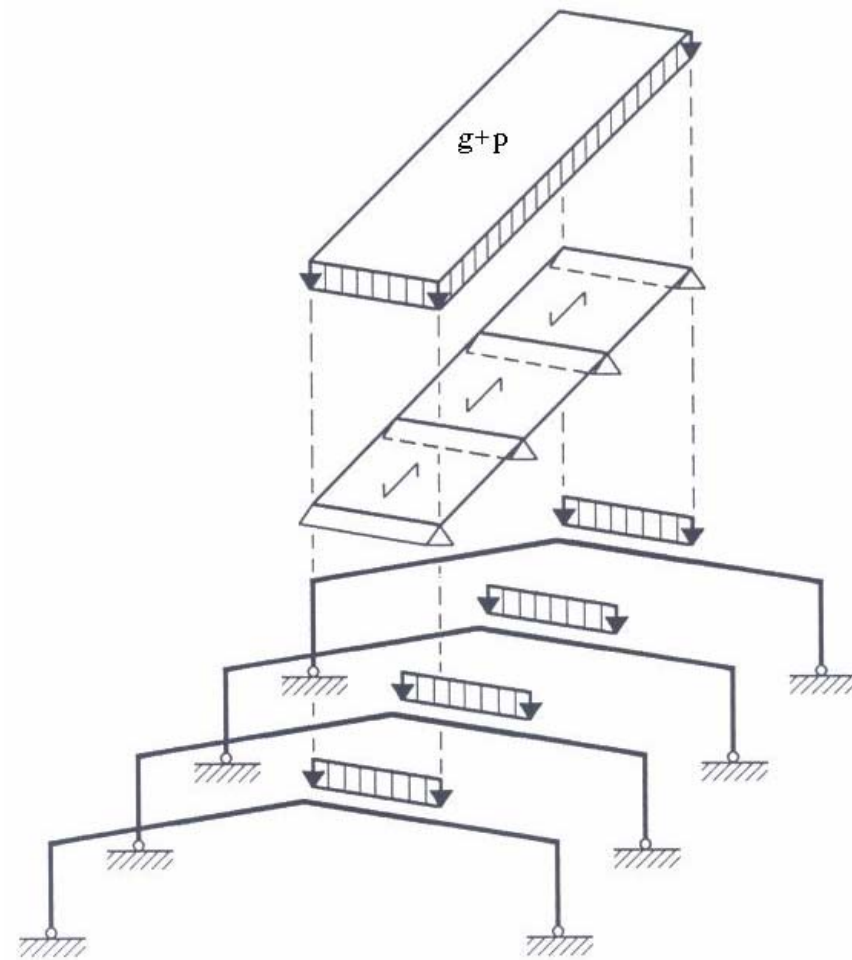
3. Előadás

Másodlagos teherviselő szerkezeti elemek

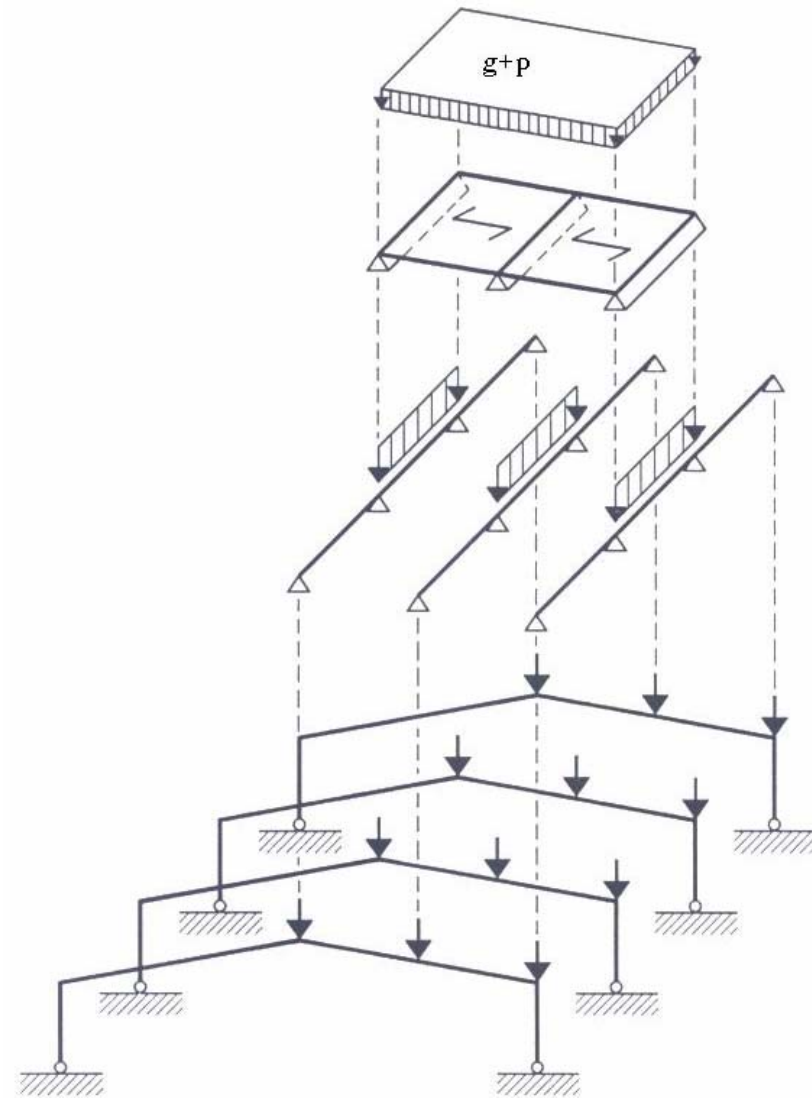
- típusai, rendszerei
- erőtani tervezés elméleti alapjai
- kísérleti vizsgálatok

Másodlagos teherviselő szerkezeti elemek

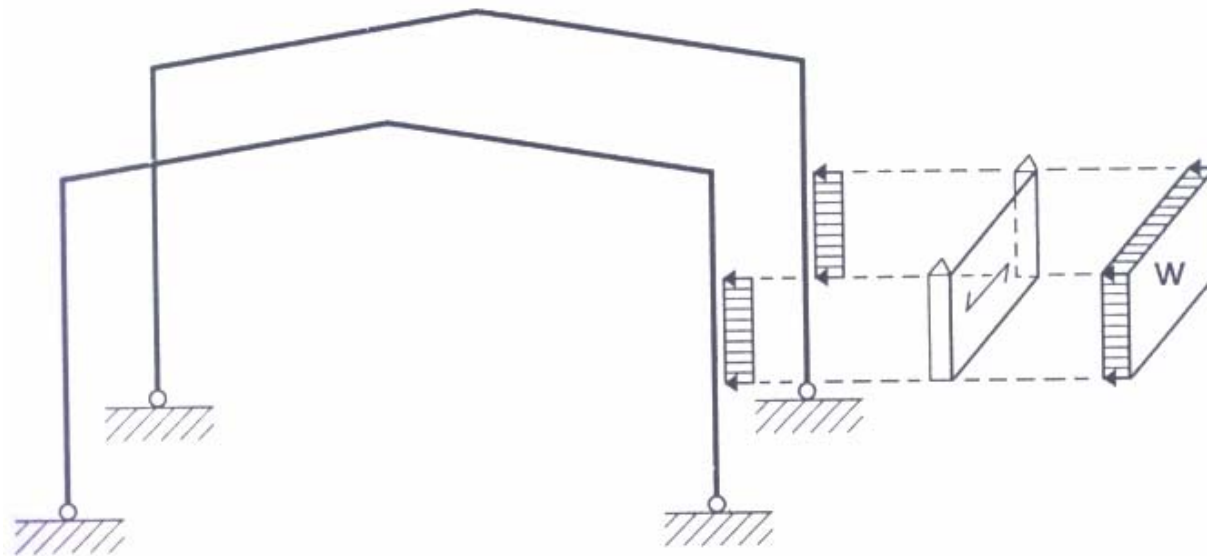
Szerkezeti kialakítások és a teherátadás

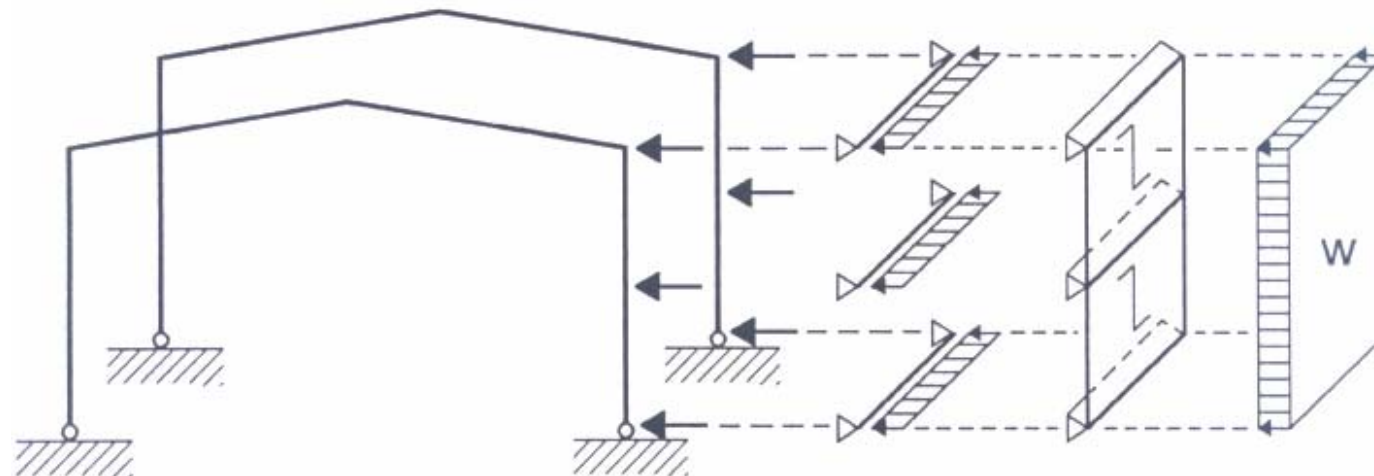
(a) Szelemen nélküli tetőhéjalás

(b) Szelemenes tetőhéjalás

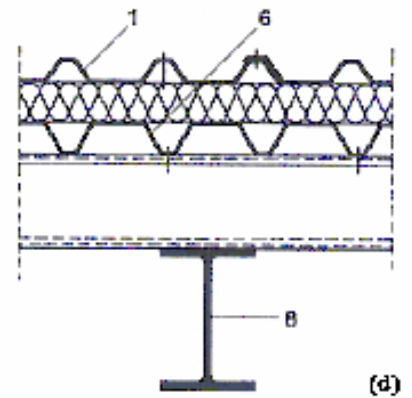
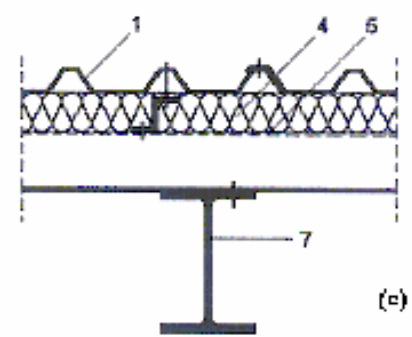
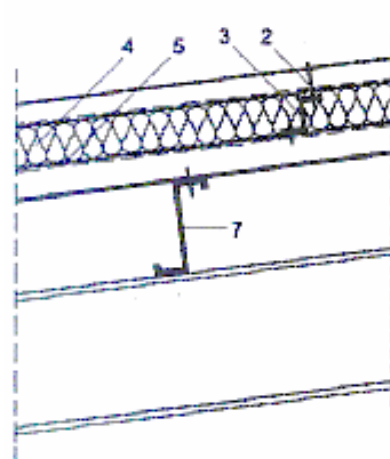
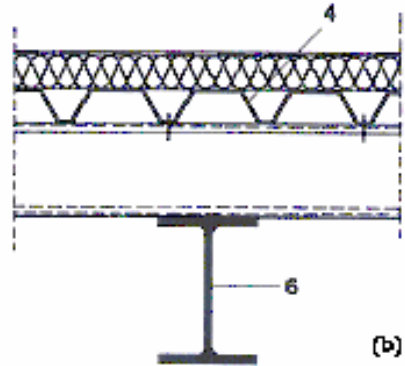
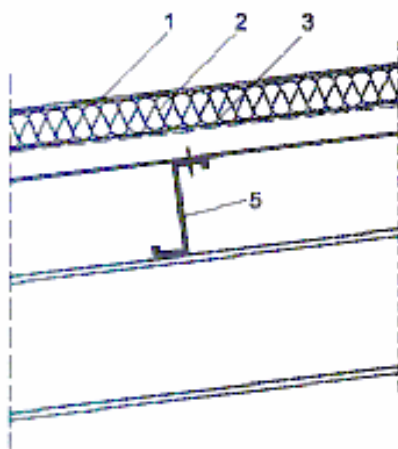
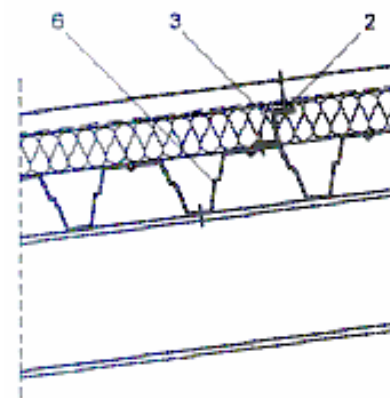
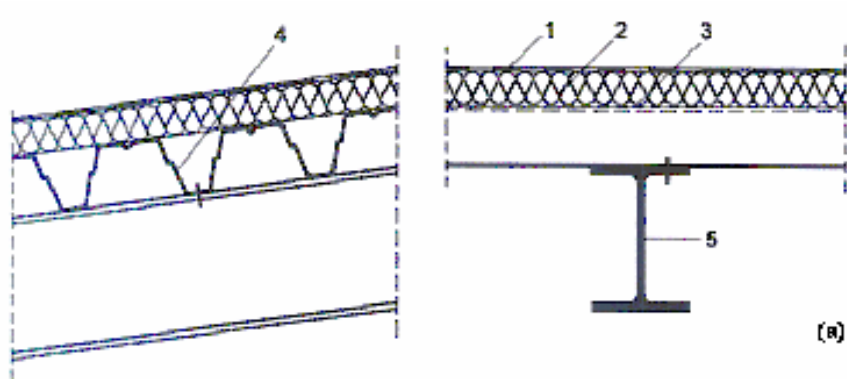

(c) Oldal falváz nélküli burkolat

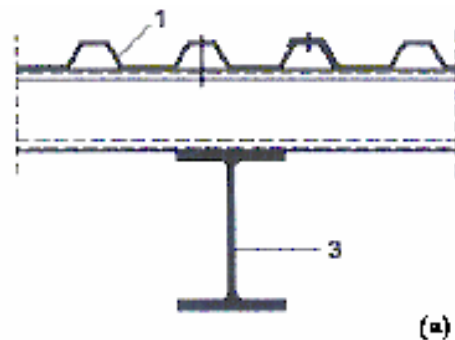
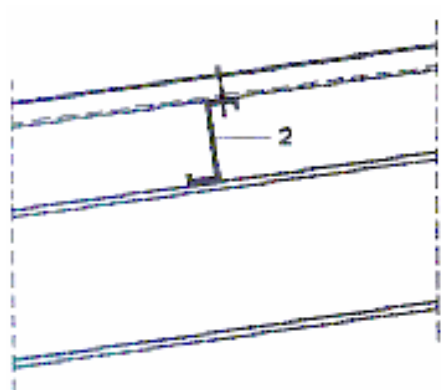

(d) Oldal falvázás burkolat

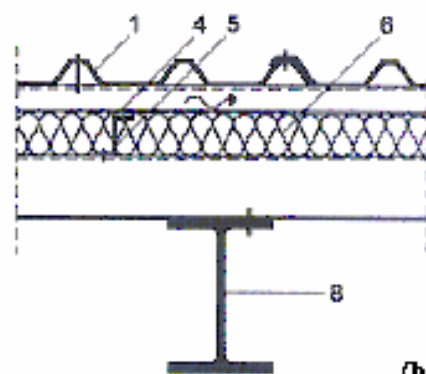
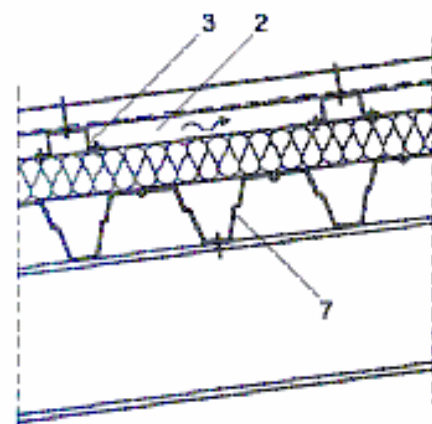
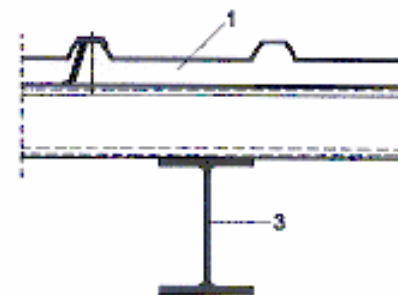
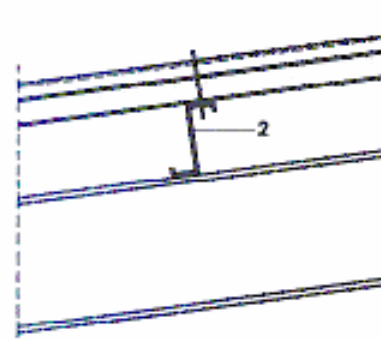
Hőszigetelt tetőhéjalás

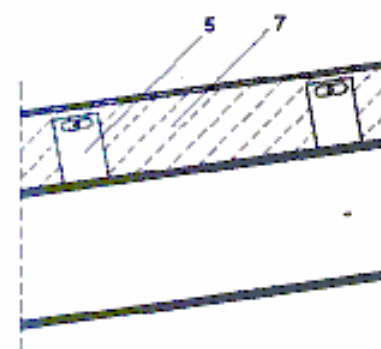
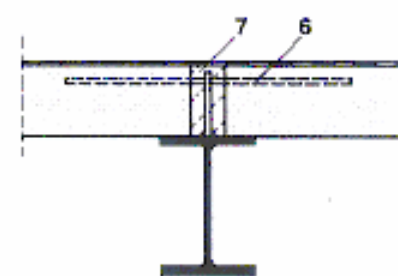
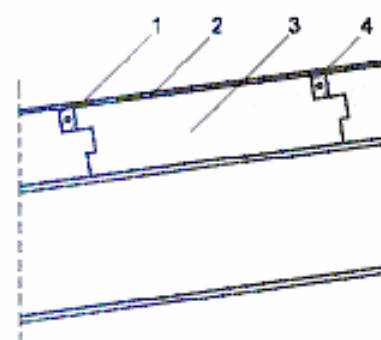
Hőszigetelés nélküli tetőhéjazatok

(a)

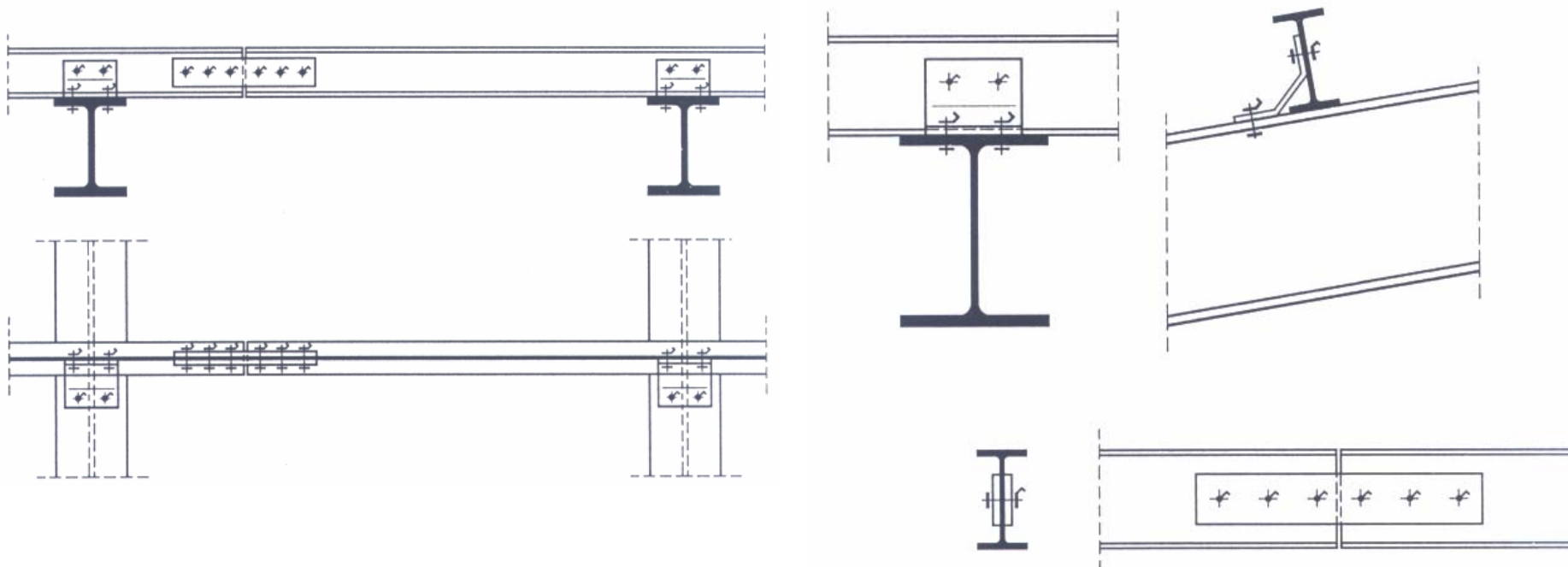
(b)

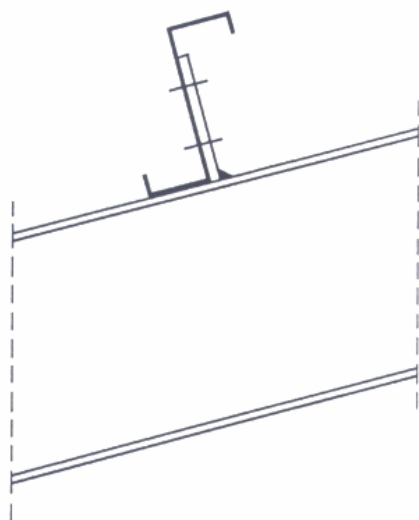
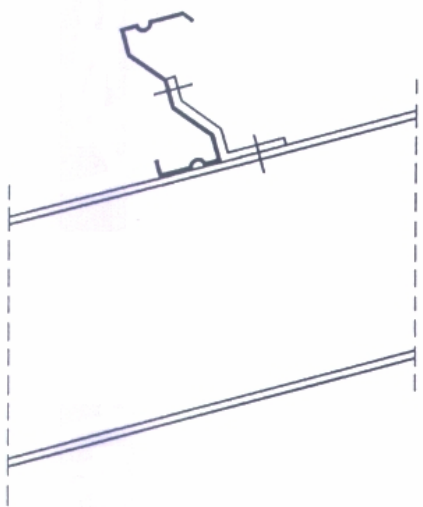
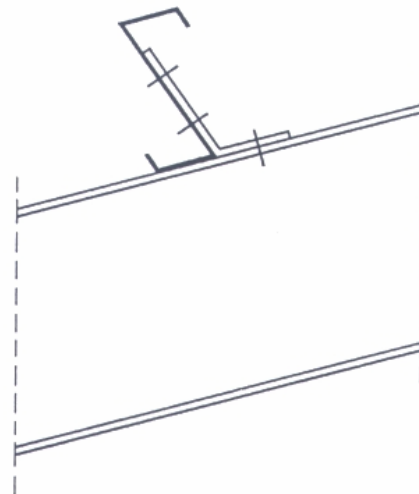
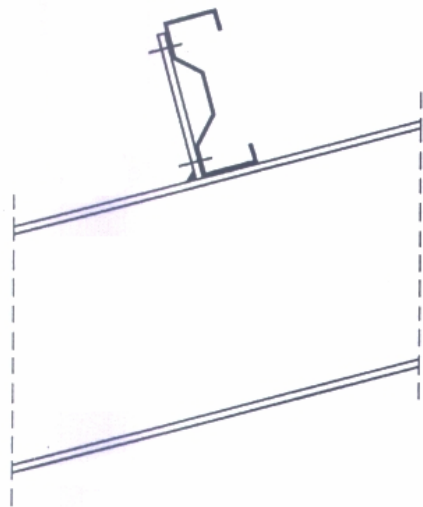
(c)

Szelemenek:

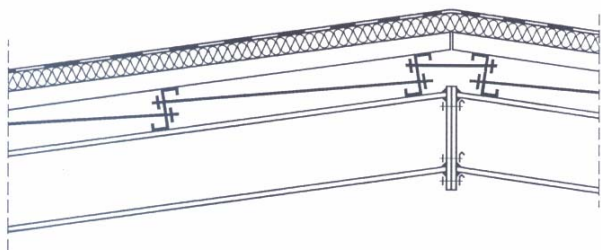
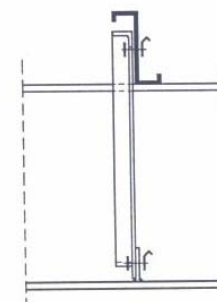
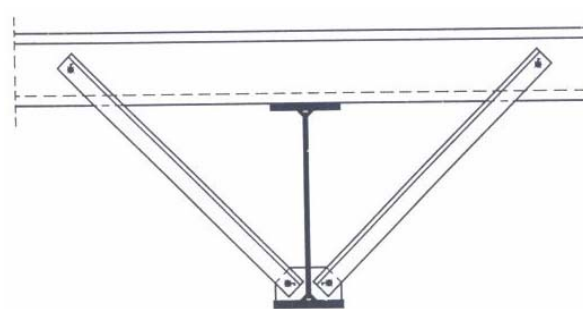
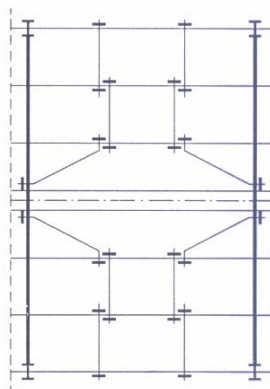
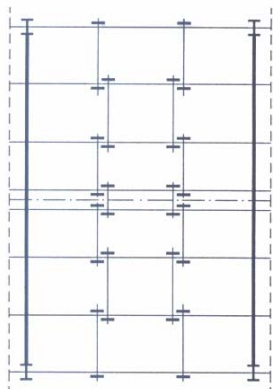
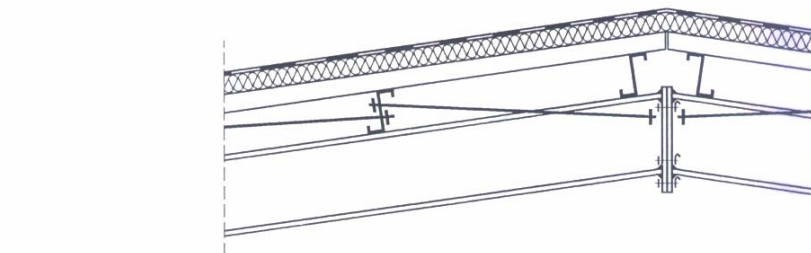
(A) Hengerelt szelvények

(B) Hidegen alakított szelvények

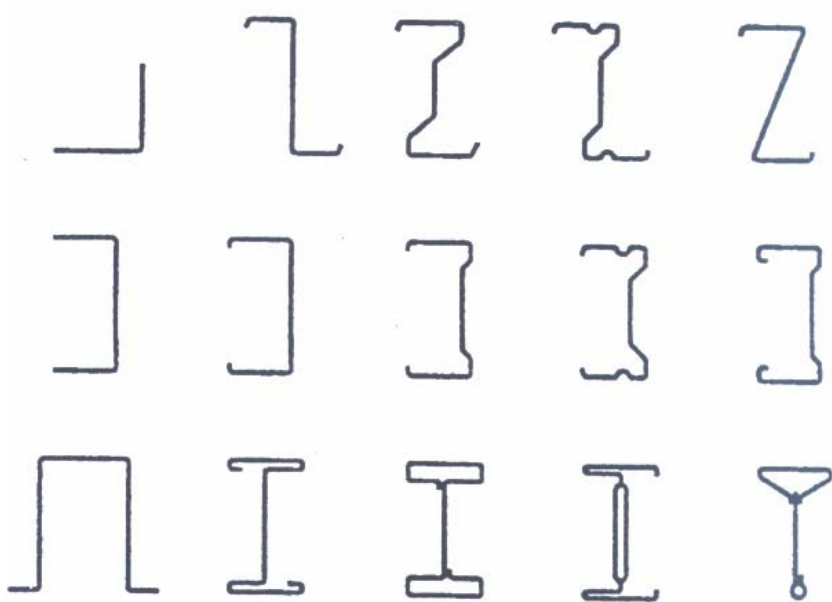

Szelemenek megtámasztása a tető síkjában

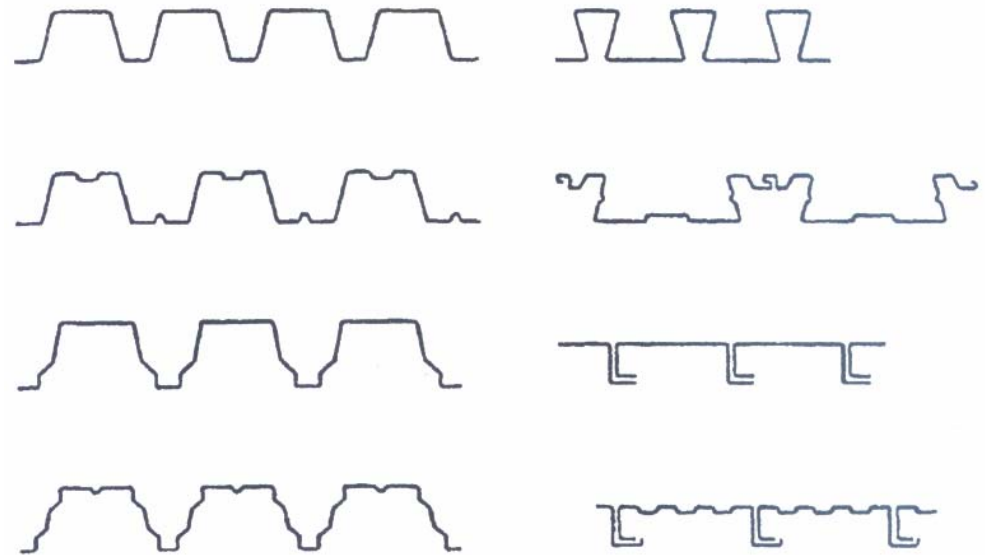

**Másodlagos teherviselő szerkezeti elemek:
Hidegen alakított szelvények MSzENV 1993-1-3-1996 (Április 1996)
Keresztmetszet alakja:**

Egyszerű nyitott keresztmetszetek

[Táblázatok: 89-99 oldal]

Profillemezek és tálcák

[Táblázatok: 101-107 oldal]

Hidegen alakított szelvények:

A folyáshatár változása a hidegalakítás hatására

Az átlagos folyáshatár

$$f_{ya} = f_{yb} + (f_n - f_{yb})knt^2 / A_g,$$

de

$$f_{ya} \leq (f_n + f_{yb})/2$$

ahol

A_g - a teljes keresztmetszeti terület

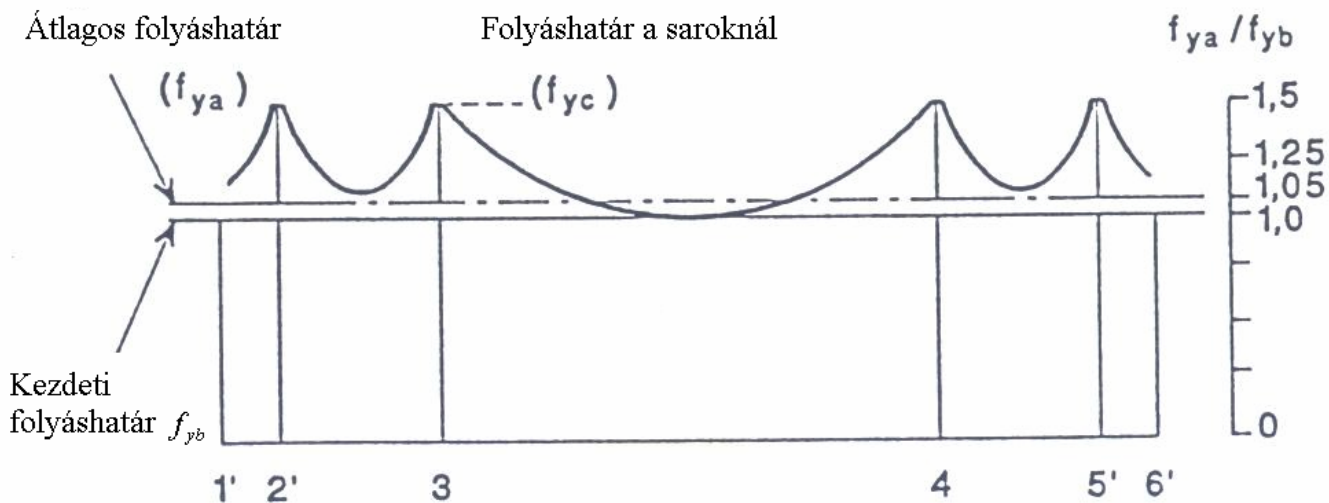
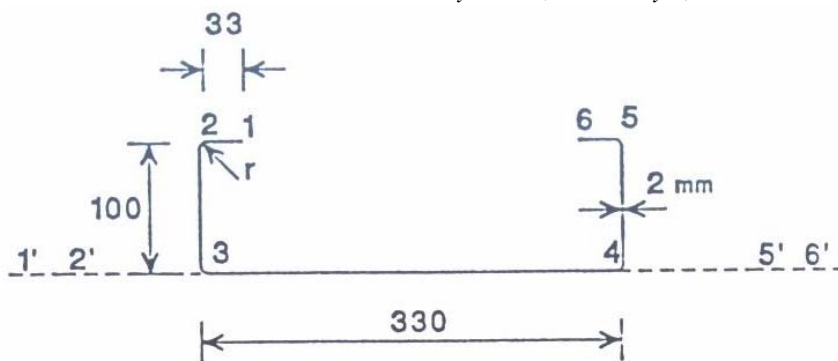
k - megmunkálás módjától függő tényező

$k = 7$ hideg hengerlés esetén

$k = 5$ más egyéb alakítás esetén

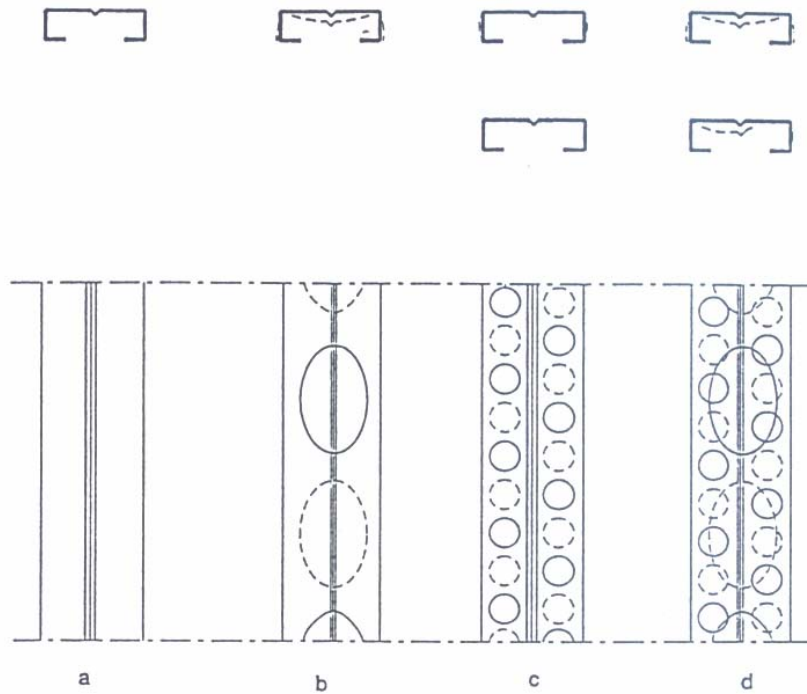
n - $r \leq 5t$ sugarú 90o-os hajlítások száma a keresztmetszetben

t - az acélananyag névleges vastagsága

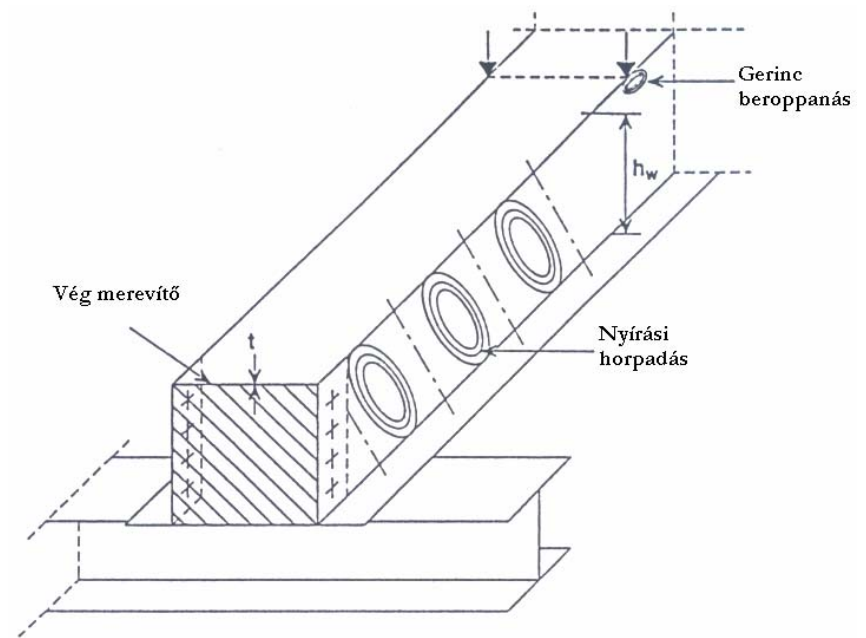

Hidegen alakított szelvények:

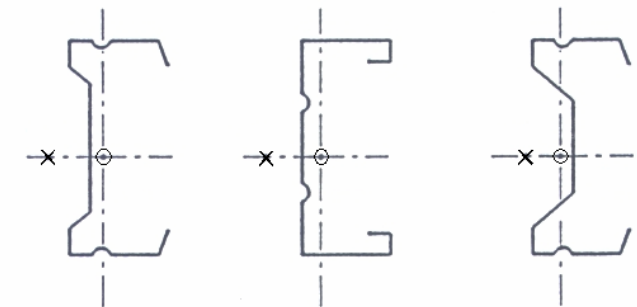
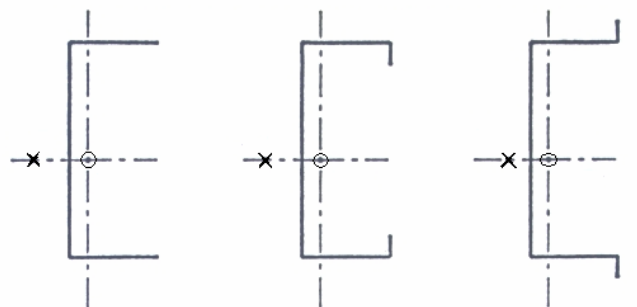
Lokális és globális instabilitások interakciója

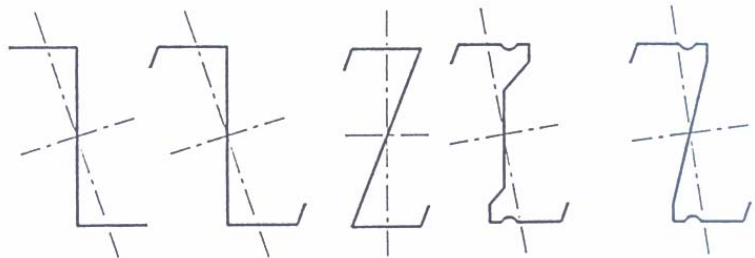
A nyírás és a koncentrált erő hatása

Hidegen alakított szelvények:

○ Súlypont
 × Nyírási középpont

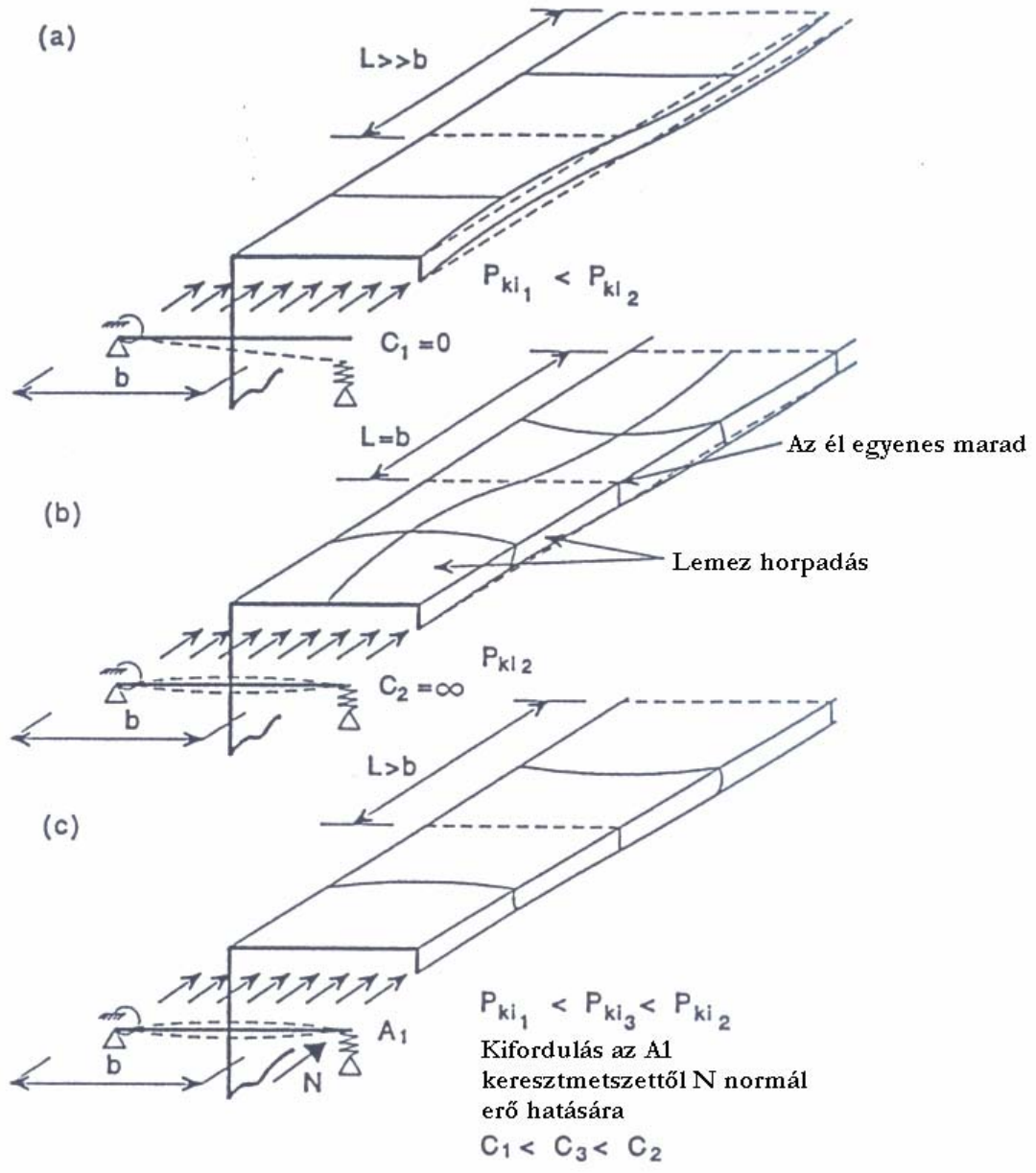

Keresztmetszet-analízis modelljei

Elemtípus	Modell

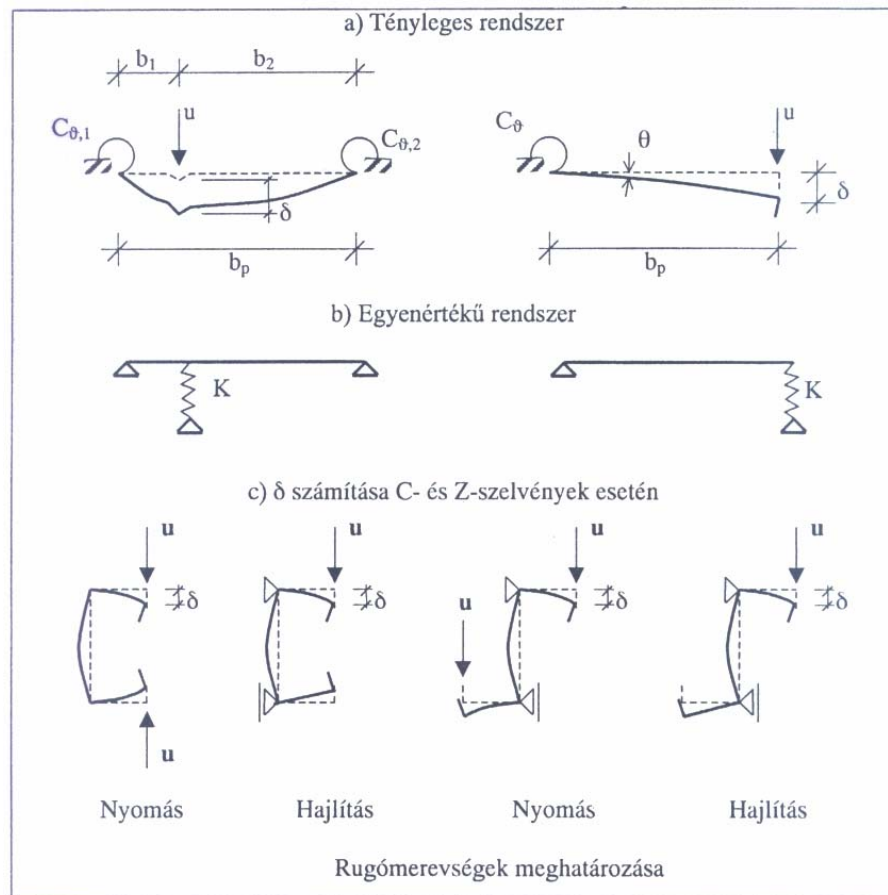
Elemtípus	Modell

Perembordával merevített nyomott síkelem viselkedése és a tervezési modellek:

Hidegen alakított szelvények: Horpadás

Perembordával, vagy közbenső bordával merevített síkelemek:

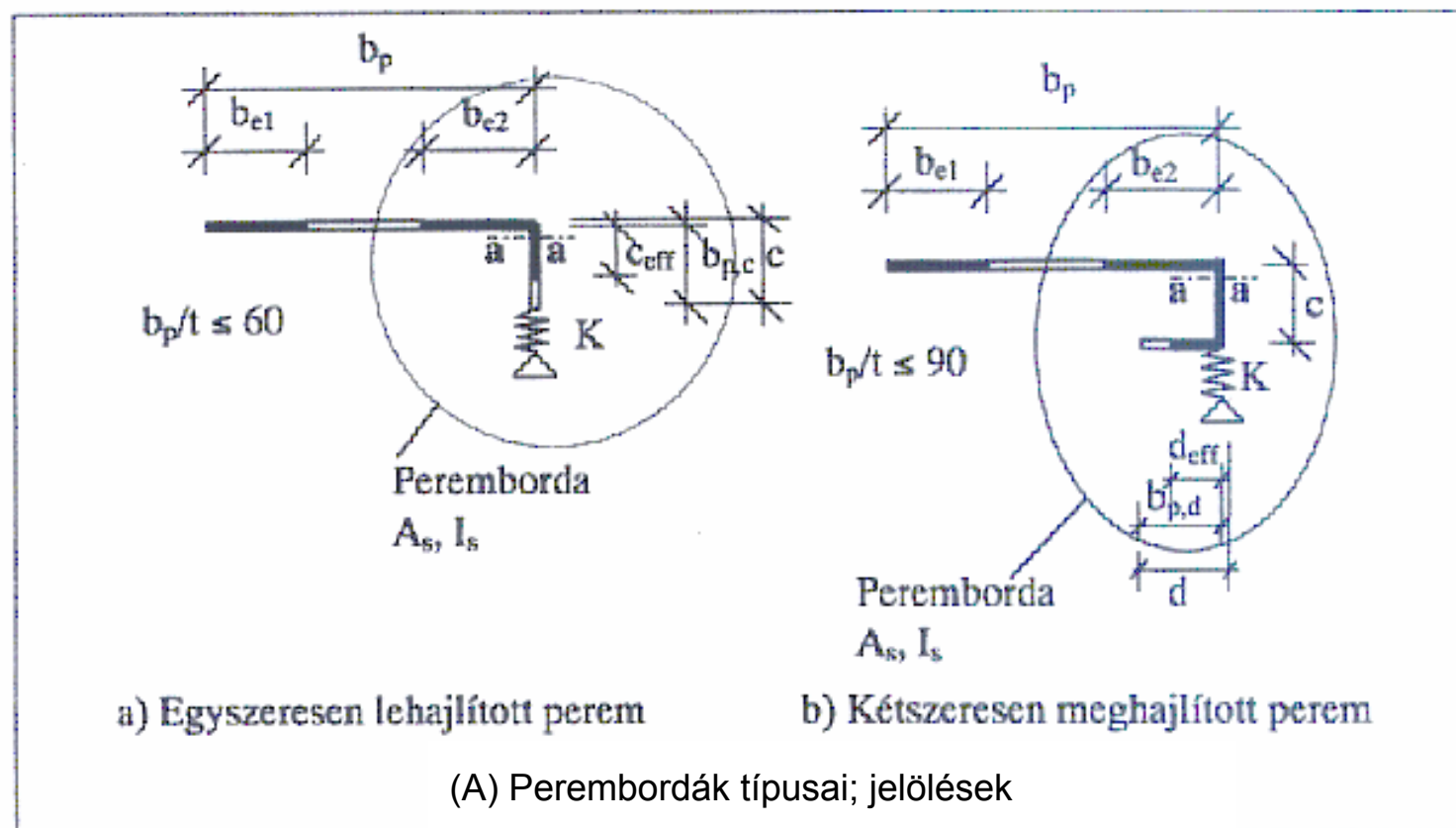

- (1) A csavarrugó-merevségek C_θ , $C_{\theta,1}$ és $C_{\theta,2}$ a keresztmetszeti geometriából történő meghatározása során figyelembe kell venni egyéb merevítők hatását is, melyek ugyanarra az elemre hatnak, valamint a keresztmetszet egyéb nyomott elemeit is.
- (2) Peremborda esetén a δ lehajlás a következőképpen számítható:

$$\delta = \theta b_p + \frac{u b_p^3}{3} \times \frac{12(1-\nu^2)}{E t^3} \text{ ahol } \theta = u b_p / C_\theta$$
- (3) C- és Z-szelvények esetén C_θ számítható u egység erő alkalmazásával
- (4) Közbenső borda esetén a $C_{\theta,1}$ és $C_{\theta,2}$ rugótényezők zérusának vehetők, akkor δ lehajlás a következőképpen számítható:

$$\delta = \frac{u b_1^2 b_2^2}{3(b_1 + b_2)} \times \frac{12(1-\nu^2)}{E t^3}$$
- (5) A merevítőborda kihajláshoz tartozó χ kihajlási tényezőhöz, amelyet az α_0 kihajlási görbe (imperfektions tényező $\alpha=0,13$) alapján, tartozó viszonyított karcsúság $\bar{\lambda}$ a következő:

$$\bar{\lambda} = \sqrt{f_{cr} / \sigma_{cr,2}}, \text{ ahol}$$

$$\sigma_{cr,2} \text{ a merevítő rugalmas kritikus feszültsége.}$$

Perembordával merevített síkelemek:

- (1) A perembordák lehetnek egyszer vagy kétszer hajlítottak, ahogy az ábrán látható. A perembordákat vagy a lehajlított peremeket csak akkor kell a felületelem támaszaként figyelembe venni, ha a felületelemre merőleges sikkal bezárt hajlásszögük 45° és 135° között van, ha $c > 0.2b_p$ (c és b_p az ábra szerint), és ha a b_p/t aránya kisebb, mint 60 egyszer hajtott peremnél és kisebb, mint 90 kétszer meghajlított peremnél. Egyéb esetekben figyelmen kívül kell hagyni őket.

(2) A peremborda az (A) ábra szerinti együttműködő keresztmetszeti területe a (B) ábrán bemutatott általános eljárással határozható meg:

1. lépés: A peremborda kezdeti hatékony keresztmetszetét a hatékony szélesség módszerével határozzuk meg feltételezve, hogy a borda teljes megfogást ad, ekkor $\sigma_{com,ed} = f_{y,b} / \gamma_{M1}$
2. lépés: A peremborda kezdeti hatékony keresztmetszetét felhasználva meghatározzuk a kihajláshoz tartozó csökkentő tényező értékét a lemezelem folyamatos rugalmas átáramasztását biztosítva,
3. lépés: Iterációs eljárással pontosítjuk a peremborda kihajlási csökkentő tényezőjének értékét

(3) A b_{e1} és b_{e2} hatékony szélességeket az (A) ábra mutat, melyeket kéttámaszú b_p síkelemet feltételezve számítunk ki

(4) A c_{eff} és d_{eff} hatékony szélességeket a következőképpen számítjuk:

a) Egyszeresen lehajlított perem

$$c_{\text{eff}} = p b_{p,c}$$

ahol p a szokásos eljárás szerint értelmezendő, kivéve a következő k_0 horpadási tényezőket:

$$k_0 = 0,5$$

$$\text{ha } b_{p,c} / b_p \leq 0,35$$

$$k_0 = 0,5 + 0,83 \times \sqrt{(b_{p,c} / b_p - 0,35)^2}$$

$$\text{ha } 0,35 < b_{p,c} / b_p \leq 0,6$$

b) Kétszeresen meghajlított perem

A c és d méreteket a c_{eff} , illetve d_{eff} együttdolgozó lemezszélességre kell csökkenteni kéttámaszú, illetve egy oldalon megtámasztott szerkezeti elemek esetén:

- (5) A hatékony peremkeresztmetszet keresztmetszete a következőképpen számítható:

$$A_s = (b_{e2} + c_{eff} + d_{eff}) t$$

- (6) A peremborda rugalmas kritikus kihajlási feszültsége a következő összefüggésből adódik:

$$\sigma_{cr,s} = 2 \frac{\sqrt{KE I_s}}{A_s}$$

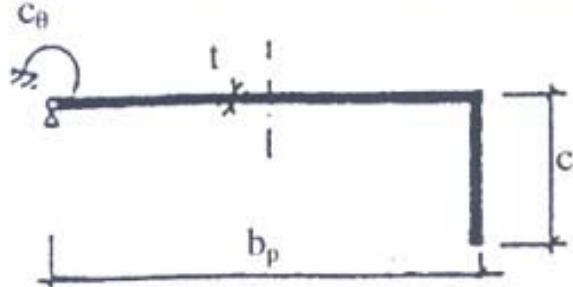
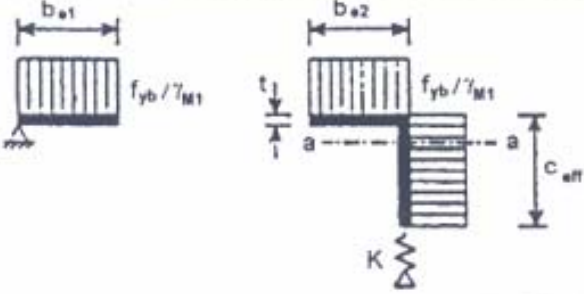
ahol

K = a rugómerevség

I_s = az A_s hatékony keresztmetszeti területű peremborda hatékony másodrendű nyomatéka a hatékony keresztmetszet a - a semleges tengelyére meghatározva.

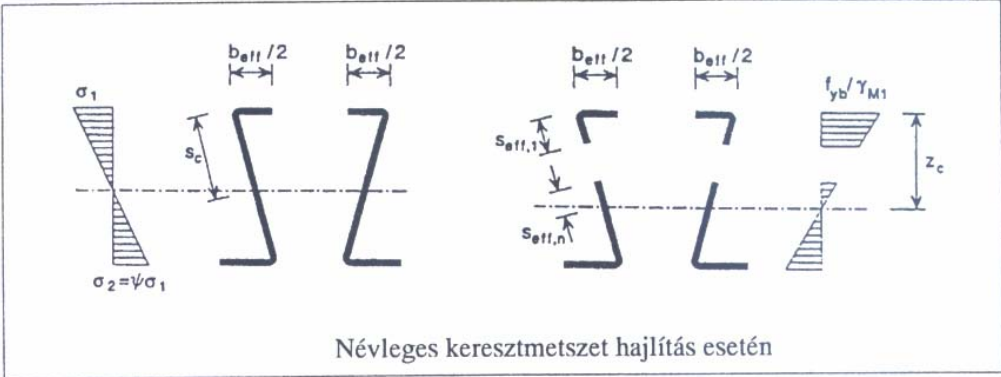
- (7) A peremborda kihajláshoz tartozó χ kihajlási tényezőt $\sigma_{cr,s}$ segítségével határozzuk meg.
- (8) Ha $\chi < 1$ értékét iteratív eljárással pontosítani lehet egy módosított ρ induló értéket alkalmazva a szokásos eljárás szerint $\sigma_{com,Ed} = \chi f_{yb} / \gamma_{M1}$ értéket felhasználva:
- $$\bar{\lambda}_{p,red} = \bar{\lambda}_p \sqrt{\chi}$$
- (9) Ha az iterációt választjuk, addig kell folytatni, amíg χ aktuális értéke majdnem azonos, de semmiképpen sem több, mint az előző számított érték.

- (11) A hatékony keresztmetszeti jellemzők, a redukált hatékony $A_{s,red}$ terület számításánál redukált lemeztvastagságokat $t_{red} = \chi t$ kell figyelembe venni a peremgerendát alkotó lemezelemeknél.
- (12) Használhatósági állapotban a hatékony keresztmetszeti jellemzők számításánál a tervezési lemeztvastagságokat t kell figyelembe venni.

(B) Az perembordával merevített öv nyomási ellenállása	
	<p>a) Teljes keresztmetszet és peremfeltételek</p>
	<p>b) 1. lépés: Hatékony keresztmetszet</p> <p>$K = \infty$ a $\sigma_{com,Ed} = f_{yb} / \gamma_{M1}$ feltételezésével</p>

	<p>c) 2. lépés: A rugalmas kritikus feszültség $\sigma_{cr,s}$ meghatározása az 1. lépésben számított A_s területen.</p>
	<p>d) $\chi f_{yb} / \gamma_{M1}$ redukált feszültség meghatározása az A_s területen a $\sigma_{cr,s}$ alapján meghatározott χ csökkentő tényező segítségével.</p>
	<p>e) A peremborda effektív szélességéhez tartozó t_{red} redukált vastagság számítása a $\sigma_{cr,s}$ alapján meghatározott χ csökkentő tényező segítségével.</p>
	<p>f) 3. lépés: Ismételjük a 2. lépést, a peremborda redukált hatékony keresztmetszetét $A_{s,red}$ alkalmazva egészen addig, míg $\chi_n \approx \chi_{n-1}$ de $\chi_n \leq \chi_{n-1}$</p>
	<p>g) Alkalmazzuk a χ_n csökkentő tényezőhöz tartozó b_{e2}, c_{eff} és t_{red} értékeket a hatékony keresztmetszet számításához</p>

Hajlított szerkezeti rudak:

Részlegesen képlékeny méretezés

(1) Ha az alábbi feltételek kielégülnek, a nyomott zóna képlékeny tartaléka is kihasználható az alakváltozás következő pontban megadott mértékéig:

- (a) A hajlítónyomaték az egyik főtengely körül hat.
- (b) A szerkezeti elem csavarással, vagy tiszta elcsavarodást, elcsavarodó kihajlást vagy kifordulást okozó igénybevétellel nem terhelt.
- (c) A keresztmetszet nyomott részeinek torzulása gátolt.
- (d) A gerinceknek a függőlegessel bezárt szöge egyik esetben sem haladja meg a 30°-ot.
- (e) A gerinc nyomott részének magasság/vastagság aránya (s_c/t) nem haladja meg az $1.1 \sqrt{E/f_y}$ értéket ($\approx 33,18\epsilon$).

$$M_{c,Ed} = \frac{f_y W_{eff}}{\gamma_{M1}}$$

$$f_y \rightarrow f_{ya} \rightarrow f_{yb}$$

(2) Az $\epsilon_{com,Ed}$ fajlagos összenyomódás nem haladhatja meg a $C_y \epsilon_y / \gamma_{M1}$ értéket, ahol $\epsilon_y = f_{yb} / E$, a C_y a következőképpen meghatározott tényező:

- közbenső merevítés nélküli kéttámaszú szerkezeti elemek esetén:

$$\text{ha } \frac{s_c}{t} \leq 1.11 \sqrt{\frac{E}{f_y}}, (\approx 33,18\epsilon) \quad C_y = 3$$

$$\text{ha } 1.11 \sqrt{\frac{E}{f_{yb}}} < \frac{s_c}{t} < 1.29 \sqrt{\frac{E}{f_{yb}}}, \text{ (azaz ha } 33,18\epsilon < \frac{s_c}{t} < 38,56\epsilon)$$

$$C_y = 3 - \frac{\left(\frac{s_c}{t} \sqrt{\frac{f_{yb}}{E}} - 1.11 \right)}{0.09} \left(= 3 - \frac{\left(\frac{s_c}{t} - 33,18\epsilon \right)}{2,69\epsilon} \right)$$

$$\text{ha } \frac{s_c}{t} \geq 1.29 \sqrt{\frac{E}{f_{yb}}}; \text{ (} = 38,56\epsilon) \quad C_y = 1$$

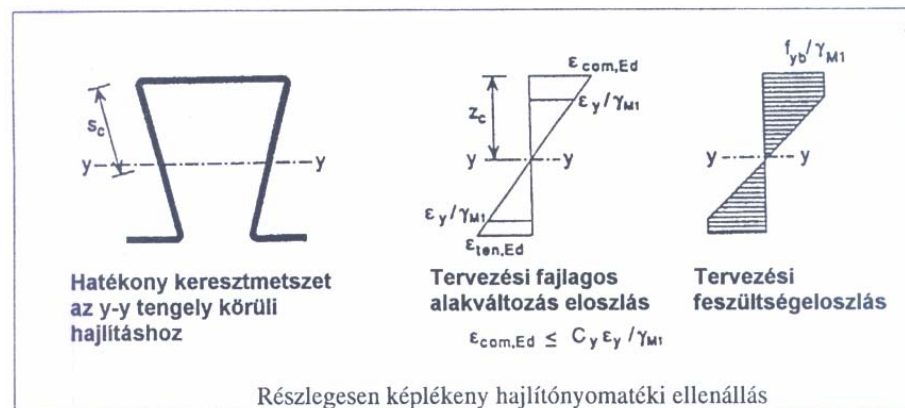
- egy oldalon megtámasztott szerkezeti elemek esetén:

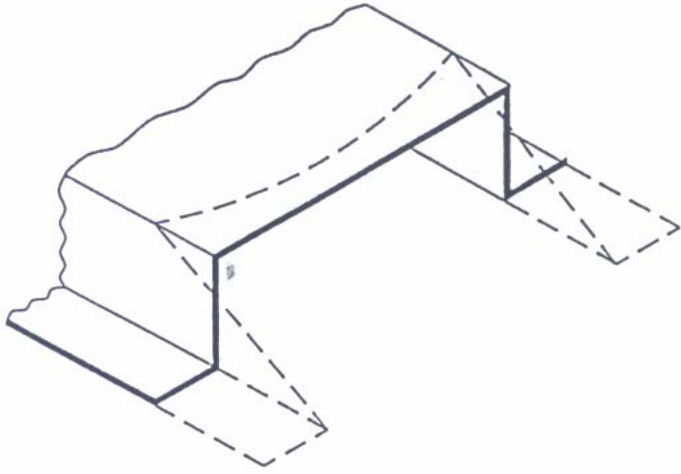
$$C_y = 1$$

- merevített szerkezeti elemek (közbenső- vagy peremborda)

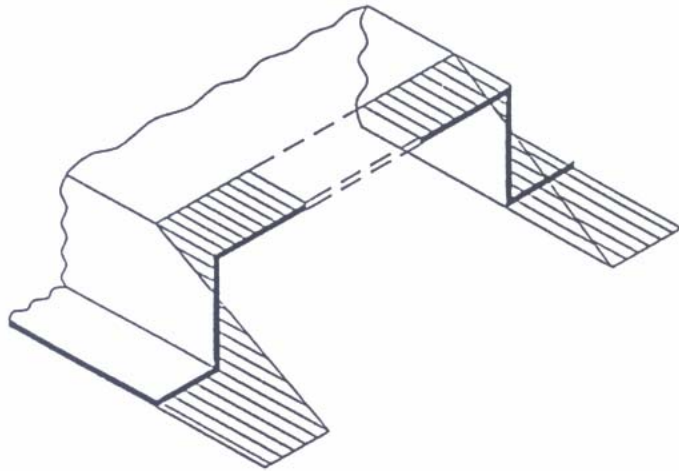
$$C_y = 1$$

- (3) Ebben az esetben a W_{pp} részlegesen képlékeny keresztmetszeti modulust a mind a húzott, mind a nyomott zónában bilineáris feszültségeloszlás feltételezésével kapjuk

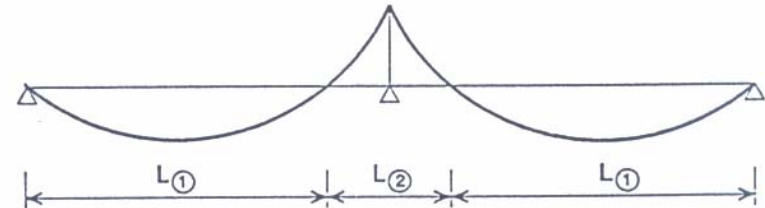
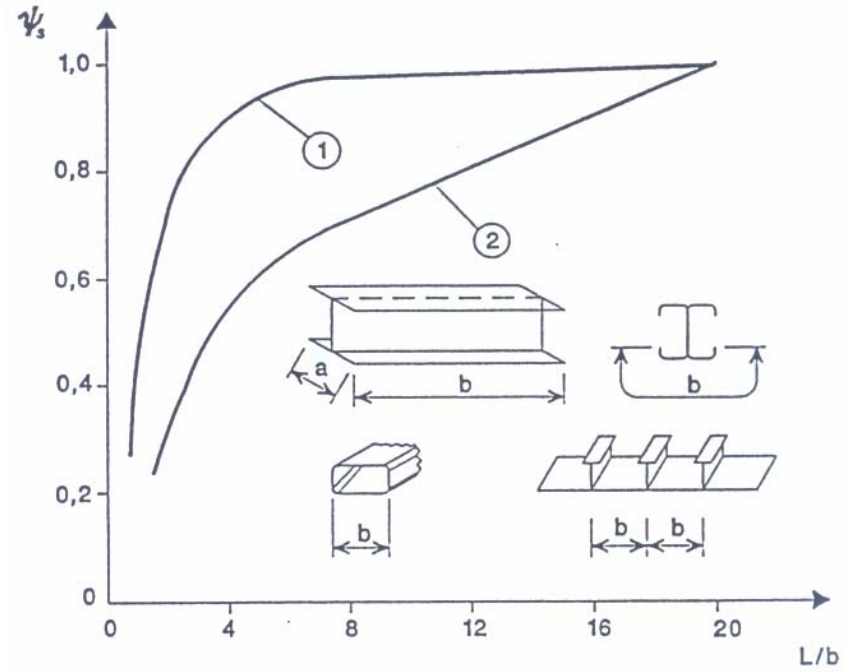

(a) Normál feszültegek eloszlása a teljes keresztmetszetben

(b) Idealizált feszültség eloszlás az effektív keresztmetszetben

Redukciós tényező ψ_s

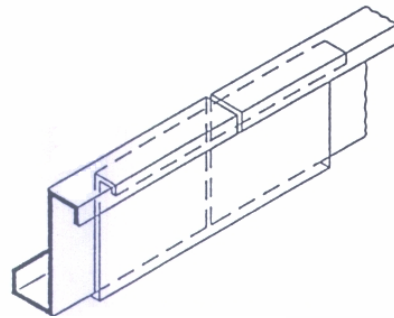
$$b_{eff} = \psi_s * \rho * b_p$$

Szelemen méretezése

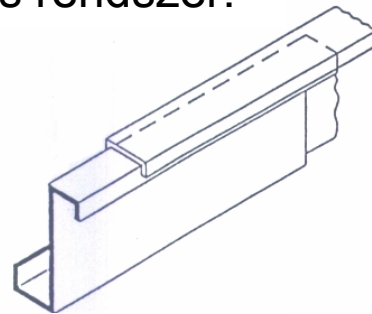
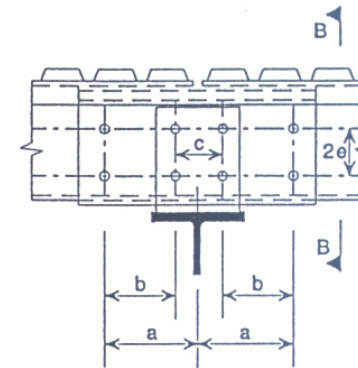
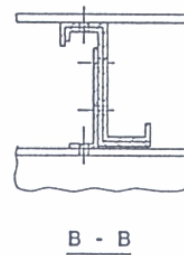
Szelemen keresztmetszetek:

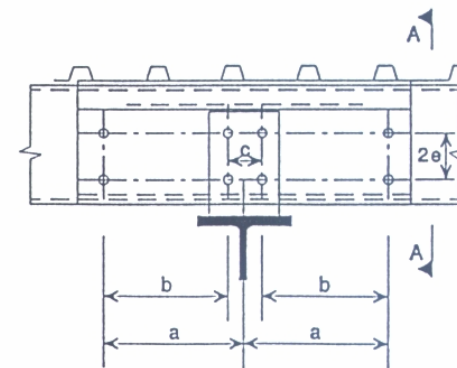
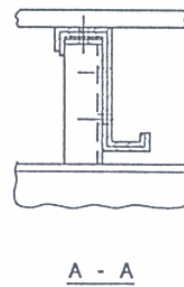
Illesztés:

(a) Hevederes rendszer:

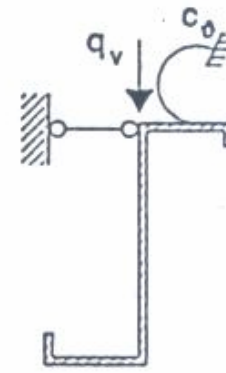
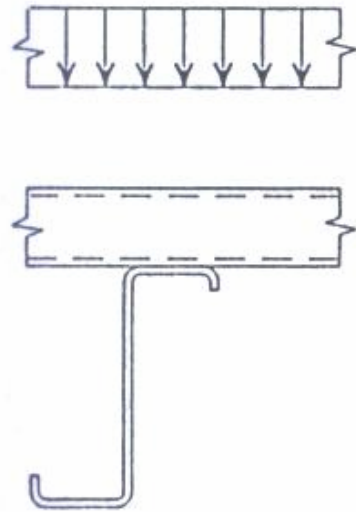

(b) Átfedéses rendszer:

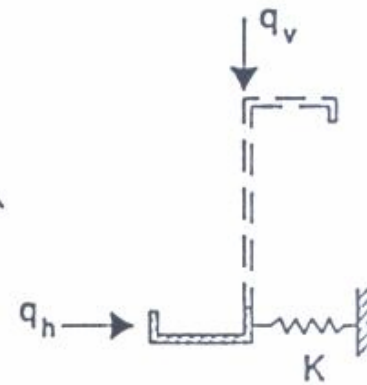

Méretezési modellek a megtámasztás nélküli öv vizsgálatához

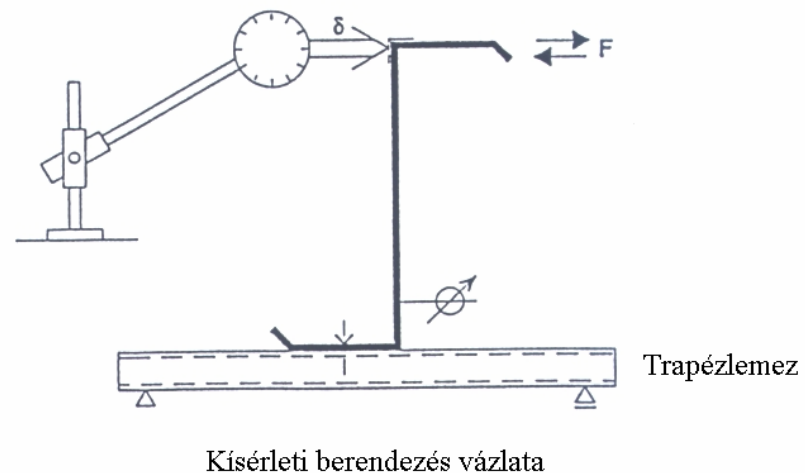
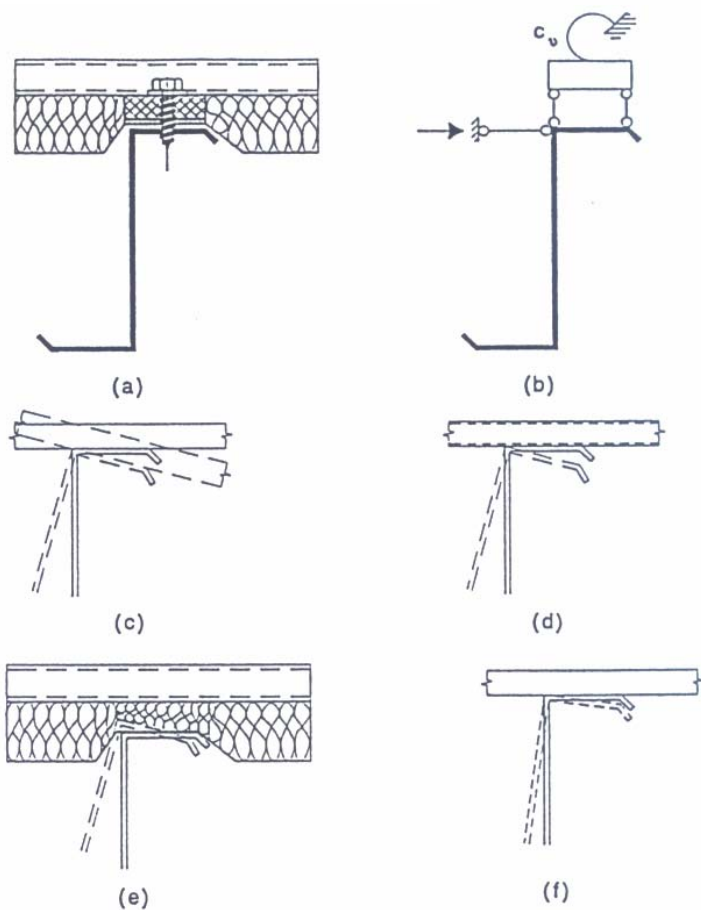
(A) A teljes keresztmetszet C_g oldalirányú megtámasztással

(B) Megtámasztás nélküli öv K megtámasztással

Szelemen méretezés:

1. változat

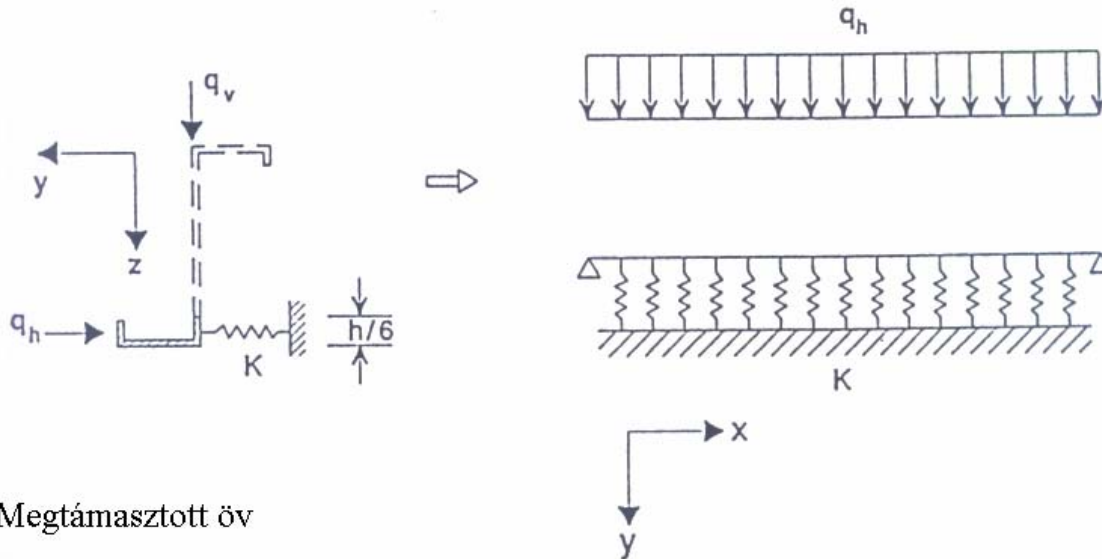

- (a) Tényleges szerkezet
- (b) Idealizálás
- (c) A héjalás deformációja (számítható)
- (c) - (f) Az egyes deformációk a C_v -hez
- (d), (f) Helyi deformációk a héjaláson és a szelemenen
- (e) A kitöltő anyag deformációja (d-f kísérlet alapján)

C_v - elfordulási merevség

Szelemen méretezés:

2. változat

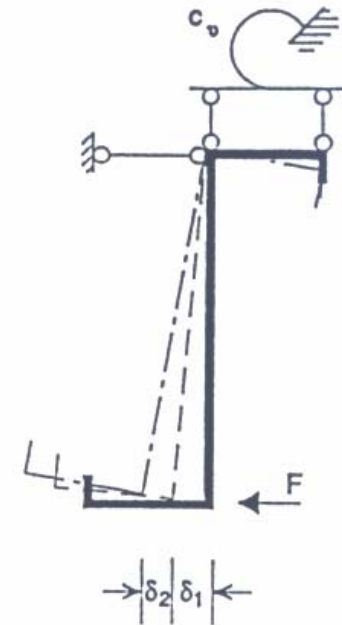

Megtámasztott öv

$$\sigma_x = \frac{M_y}{W_{cf}} + \frac{N}{A_{cf}} \leq f_y$$

Megtámasztás nélküli öv

$$\sigma_x = \frac{N}{A_{cf}} + \frac{M_y}{W_{cf}} + \frac{M_z}{W_{fz}} \leq f_y$$

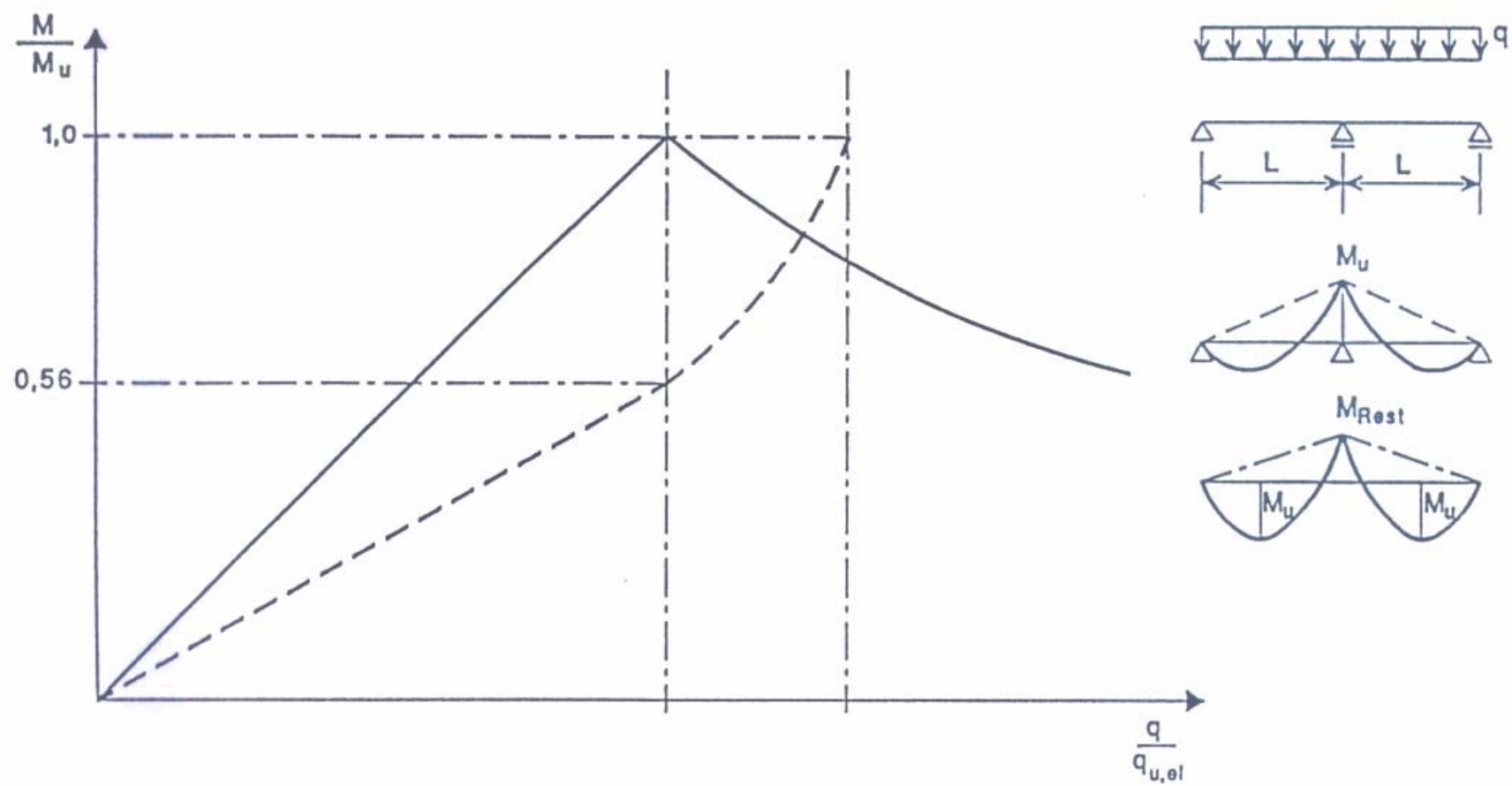
$$K = \frac{F}{\delta_1 + \delta_2}$$

Rugalmas ágyazási tényező K

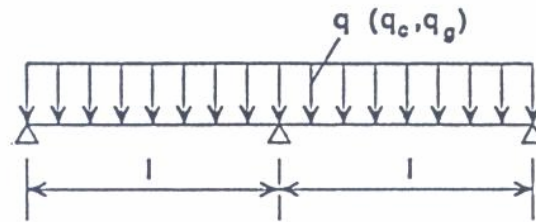
$\delta_1 - C_v$

$\delta_2 - \text{torziás}$

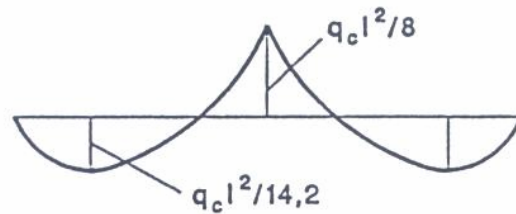
Többtámaszú szelemen méretezése:

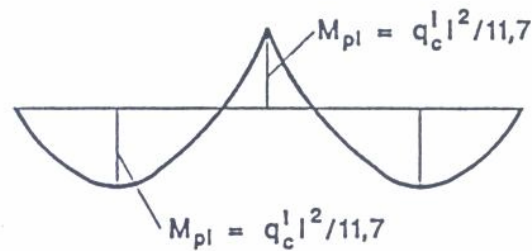
Számítási eljárás a nyomaték elrendeződése esetén:

Szerkezet és terhelés

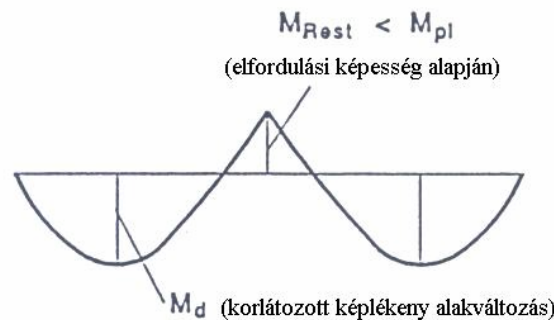
Rugalmas nyomatéki ábra
($q_c = 8M_{e1}/l^2$)

Nyomaték átrendeződés
"compact" keresztmetszet esetén

$$q_c^I = 11,7 \cdot M_{pl} / l^2$$

$$M_{pl} = f_y \cdot W_{pl} \quad q_c^I = q_g$$

Nyomaték átrendeződés
vékonyfaló keresztmetszet esetén

$$q_c^{II} = \alpha \cdot q_c^I ; \alpha \leq 1$$

$$M_{Rest} < M_{pl}$$

$$M_d < f_y W_{pl}$$